

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

Työntekijäliitto

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

Korkeakoulutus ja tiede, esim. yliopistot ja ammattikorkeakoulut

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

-

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Tieteentekijöiden liitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §:n muuttamisesta. Tieteentekijät katsoo, että esitys on lakiteknisesti vaikeaselkoinen, eikä tällaisenaan toteuta DSM-direktiivin tavoitetta selkeyttää tekijänoikeutta digitaalisena aikana. On harmillista, että asiassa ei ole ollut laajamittaisempaa yhteistä valmistelua. Valmistelussa on hyödynnetty uudenlaisia työpajoja, mutta esityksen perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että alan asiantuntijoiden näkemykset ole riittävästi välittyneet esitykseen. Tekijänoikeusjärjestelmän taloudellista kokonaisuutta ei ole huomioitu riittävästi säännöksissä. Vaikutuksenarviointi puuttuu esityksestä monilta osin, mitä ei voida pitää hyväksyttävänä. Katsomme, että hallituksen esitys pitäisi palauttaa valmisteluun, sillä vaadittavia muutoksia on vaikea tehdä eduskuntakäsittelyssä.]

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeansuuntainen?

Ei. Perustelkaa halutessanne lyhyesti: [Esityksessä vaikutetaan tehneen DSM-direktiiviä laajempia muutosehdotuksia kansalliseen lainsäädäntöön. Esitys ei nyky muodossaan kaikilta osin vastaa DSM-direktiivin tavoitteita, vaan tuntuu paikoin jopa kaventavan tekijöiden oikeuksia. Esitys on epätasapainossa ja esimerkiksi vaikutukset tekijöihin ja tekijänoikeusjärjestelmään laajemmin on osin jätetty selvittämättä ja kirjaamatta esitykseen. Esityksessä tietyllä tapaa lisätään käyttäjätahoille vastuuta epäsuorasti (esim. 14 §) siten, että aikaisemmin lisensseillä hoidetut asiat olisivatkin jatkossa jokaisen käyttäjän oman oikeudellisen analyysin varassa. Tämä on todella vaativaa teosten käyttäjille, eikä nähdäksemme ole omiaan edistämään teosten käyttämistä.]

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

-

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Tieteentekijöille mahdollisuus tiedonlouhintaan tutkimusta varten lienee lähtökohtaisesti hyvä asia ja sen säätämistä toki DSM-direktiivi myös edellyttää. Oikeusvarmuuden saavuttamiseksi tiedonlouhinta tulisi kuitenkin määritellä selkeästi vähintään hallituksen esityksessä. Mitä kaikkea tiedonlouhinta täsmälleen ottaen kattaa? Tiedonlouhinta ei ole juridinen termi, joten se edellyttää määritelmän avaamista myös kansallisessa lainsäädännössä.

Lain on oltava tutkijoille ja tutkimusorganisaatioille luettava eikä esimerkiksi näin olennaisen termin määritelmää voida jättää kaivettavaksi EU:n direktiivistä tai sen esitöistä. Tiedonlouhinnan käsitettä on määritelty DSM-direktiivin 2 artiklan 2 kohdassa ja tämä määritelmä olisikin tarpeen tuoda lakiin tai sen perusteluihin. Hallituksen esityksessä tulee olla keskeisten termien määrittely.

Direktiivissä puhutaan tekstin- ja tiedon louhinnasta. Miksi suomenkielisessä versiossa ”teksti” on pudotettu pois? Ei liene perusteltua muuttaa direktiivin alkuperäistä merkitystä käännöksessä jättämällä ”teksti” sanaa pois.

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Tieteentekijät pitää pykälää epäselvänä ja ongelmallisena. Pykälä on itseasiassa niin epäselvä, että se tulee tuottamaan merkittäviä ongelmia opettajille ja opetushenkilöstölle. Jos opettajien tulee itse tulkita pykälää, se muuttaa tilanteen nykytilaa hankalammaksi, vaikka tarkoituksena todennäköisesti olisi helpottaa opetuskäyttöä. Säännöstä lukemalla ei selviä, minkälainen käyttö on sallittua ja minkälainen kiellettyä. Säännöksen sanamuoto on poikkeuksellisen epäselvä eikä hallituksen esitys tuo selvyttä siihen, miten säännöstä olisi tarkoitus soveltaa. Lakiteknisesti tämän kaltaista säännöstä

ei voida hyväksyä. Säännös lähtee nähdäksemme laajentamaan direktiivissä tarkoitettua opetuksen havainnollistamista kansallisesti, mitä ei myöskään voida pitää perusteltuna. Tieteentekijät toivoo, että jatkovalmistelussa lain ilmaisuasuun kiinnitettäisiin huomiota.

Tällä hetkellä Kopioston asiantuntijat neuvovat, kouluttavat ja ohjeistavat oppimateriaalien käyttöä, millä on suuri merkitys opetuslalla. Kopiosto vastaa siitä, jos joku taho haastaa Kopioston tulkinnan Kopioston lisenssistä. Jatkossa säännöksen perusteella opettajilla olisi merkittävä oma vastuu tulkita erittäin hankalaa ja tulkinnanvaraista säännöstä ja sen pohjalta tehdä johtopäätöksiä siitä, onko teoksen käyttö lainmukaista vai lainvastaista. Opetusalan näkökulmasta on tärkeää, että teoksia on mahdollista käyttää opetuksessa. On tärkeää, että se mitä ja miten teoksia voi käyttää on määritelty riittävän selkeästi ja tarkasti. Opettajien pitää voida tietää rajoitussäännöksen ja perusteluiden perusteella, missä tilanteissa ja miten teosta voi käyttää. Jos esimerkiksi opettaja toimii rajoitussäännöksen vastaisesti, vastuu on opettajalla tai jos opettaja toimiikin rajoituksen sallimaa käyttöä laajemmin, joutuu hän tästä korvausvastuuseen. On täysin kohtuutonta jättää lakiin näin tulkinnanvarainen säännös, joka potentiaalisesti johtaa riitoihin.

Esityksessä jää epäselväksi, koskeeko säännös myös opettajien laatimia oppimateriaaleja, mikä muuttaisi nykyistä tilannetta sekä suomalaista käytäntöä voimakkaasti. On esimerkiksi epäselvää koska/missä määrin opettajan laatima opetusmateriaali tulee julkistetuksi säännöksessä tarkoitetulla tavalla. Koskeeko pykälässä mainittu ”julkistettu teos” myös opettajien laatimia opetusmateriaaleja ja mikäli koskee, säännös vesittää mm. opetusalan ja korkeakoulujen vakiintuneet käytännöt ja poikkeukset.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnon 1987:2 mukaan opetus on julkista myös tekijänoikeudellisessa mielessä. Neuvoston mukaan tekijänoikeudellinen julkisuus tarkoittaa sitä, että kenellä tahansa on mahdollista päästä seuraamaan opetusta oppilaitoksissa ja julkisuuden arviointiin ei liity se, kuinka moni tätä läsnäolo-oikeutta käyttää hyväkseen. Huomionarvoista on kuitenkin, että opetuksen luonne ja opetustavat ovat muuttuneet lausunnon jälkeen huomattavasti lähinnä teknologisen kehityksen myötä. On epäselvää, julkistaako opetustoiminta opettajan laatiman oppimateriaalin säännöksessä tarkoitetulla tavalla. Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole käsitelty asiaa julkisuusnäkökulmasta, mikä olisi ollut tarpeen.

Mikäli esitysluonnoksessa tarkoitettu ”julkistettu teos” koskee myös opettajien laatimia teoksia,

lainvalmistelussa ei ole huomioitu opetusalan vakiintunutta käytäntöä ja nk. korkeakoulupoikkeusta. On muistettava mm. Oppivelvollisuus-uudistuksen perustelut, HE 173/2020 s. 101: Jos työnantaja teettää opettajilla oppimateriaalia yhteiseen käyttöön, tulisi oppimateriaalin tekemisestä ja niihin liittyvistä tekijänoikeuksista sopia aina erikseen. Näin ollen 14 § ei saa koskea oppimateriaaleja ja tämä tulisi käydä myös selkeästi esille hallituksen esityksestä. On erikoista, mikäli saman ministeriön kaksi lakia olisivat keskenään tällaisessa ristiriidassa.

Säännös ei missään tapauksessa saa vaikuttaa nykyiseen korkeakoulupoikkeukseen tai tuoda opettajien ja tutkijoiden opetusmateriaaleja ko. rajoitussäännöksen piiriin. DSM-direktiivi ei edellytä opettajien tekijänoikeuden kaventamista tai heidän elinkeinoonsa kajoamista, eikä Tieteentekijät hyväksy säännöstä, jossa pyrittäisiin heikentämään opettajien tekijänoikeutta määrätä omasta oppimateriaalistaan. Säännös herättää kysymyksiä elinkeinonvapauden ja omaisuudensuojan näkökulmasta. Esityksen perusoikeusarviointi vaikuttaa puutteelliselta.

Suomen lakiuudistuksessa oltaisiin menossa paljon pidemmälle kuin direktiivissä tarkoitettun opetuksen havainnollistaminen edellyttää. Ruotsissa direktiivin 5 artikla on säädetty päinvastaisella tavalla, eli ensisijaisesti noudatetaan sopimuslisenssiä ja sitä täydentää rajoitussäännös siltä osin, kun

lisenssiä ei ole saatavilla.

Pykälässä on myös unohdettu taloudellinen puoli tekijöiden näkökulmasta;

sopimuslisenssijärjestelmä pyritään nyt sivuuttamaan ja tilalle tuodaan valtion maksama korvaus, jonka pysyvyyttä tai suuruutta ei ole määritelty sitovasti. Säännöksessä todetaan, että ”valtio maksaa

tekijöille korvausta tässä momentissa tarkoitettusta käytöstä siten kuin 19 a §:ssä säädetään”. Laki ei kuitenkaan velvoita tai määritä korvaukselle mitään tiettyä määrää. Jää täysin epäselväksi minkä suuruisesta korvauksesta on kysymys ja miten jos mitenkään, varmistetaan, että korvausta ei sisällytetä valtion harkinnanvaraisiin menoihin, joista se todennäköisesti leikattaisiin ensimmäisenä, kuten muiden vastaavien menojen osalta on käynyt.

On huomattava, että nykyisin Kopioston keräämät maksut siirtyvät tekijöille, jotka tuottavat rahalla

muun muassa uusia oppikirjoja sekä tietokirjoja suomalaisten käyttöön. Jos nämä korvaukset alenevat tai jäävät jatkossa pois esimerkiksi valtion budjettiin tehtävien kustannusleikkausten vuoksi, on kysyttävä, millä rahalla uusia oppikirjoja ja tietokirjoja jatkossa tuotetaan? Kopioston korvauksilla on suuri merkitys uusien oppi- ja tietokirjojen tuottamisessa ja apurahajärjestelmässä, jolla taataan erityisesti suomenkielisen oppi- ja tietokirjallisuuden luominen. Tekijänoikeusjärjestelmän taloudellinen kokonaisuus tulisi ehdottomasti huomioida pykälässä. Hallituksen esityksessä ei nähdäksemme ole tehty riittävää arviointia säännöksen taloudellisten vaikutusten osalta eikä tekijänoikeusjärjestelmän ja taloudellisen viitekehyksen arviointia ole otettu lainkaan huomioon. Apurahat ovat tärkeä tapa tuottaa uutta opetusmateriaalia, ja Suomi pienenä kielialueena tarvitsee myös kotimaista oppi- ja tietokirjallisuutta. Käytännössä aiemmin markkinoilla määräytyneen sopimuslisenssin muuttaminen korvaukseksi valtion budjetista tarkoittanee vähääkään pidemmällä tähtäimellä leikkauksia tekijänoikeuskorvauksiin ja näin ollen edelleen heikennyksiä suomalaisen tieto- ja oppikirjallisuuden rahoitukseen.

Säännöksen mukaan: ”Opetustoiminnassa tai tieteellisessä tutkimuksessa, jota toteutetaan opetuksen tai tutkimuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti, saa käyttää julkistettua teosta ja teoksesta saa valmistaa käytön edellyttämät kappaleet edellyttäen, että teoksen käyttö tapahtuu tietyille rajatulle henkilöpiirille tarkoitettussa tilanteessa tai ulkopuolisilta rajatussa sähköisessä ympäristössä.” Opetus ja tutkimus eivät ole sama asia, joten terminologia ja lain sanamuoto vaativat selkeyttämistä. Hallituksen esityksessä myös samaistetaan opetussuunnitelma tutkimussuunnitelmaan, mikä ei liene tarkoituksenmukaista.

Säännöksen muotoilu on kokonaisuudessaan epäselvä eikä lisää oikeusvarmuutta, toisin kuin sivulla 41 virheellisesti todetaan.

Hallituksen esityksessä ei ole määritelty riittävällä tarkkuudella tai ollenkaan, mitä koulutusmarkkinoille suunnattu teos tarkoittaa, tai mitä tilapäinen käyttö ja laajuus tarkoittaa. Tulkinnanvarainen rajoitussäännös luo käyttäjän näkökulmasta oikeudellisesti hyvin epävarman tilanteen. On epäselvää mitä ovat pykälässä mainitut ”koulutusmarkkinat”. Niitä ei ole määritelty

myöskään hallituksen esityksessä eikä sinne ole tuotu esimerkkejä ”koulutusmarkkinoista”.

Peruskoulun osalta on ehkä määriteltävissä, mikä kirja on suunnattu koulutusmarkkinoille. Sen sijaan ylemmän opetuksen osalta voi olla hyvinkin vaikea vetää rajaa siihen, mikä teos on suunnattu koulutusmarkkinoille ja mikä ei. Onko esimerkiksi korkeakoulujen opetuksessa yleisesti käytetty tietokirja tai tieteellinen monografia suunnattu koulutusmarkkinoille? Ei ole lainsäädännöllisesti tai oikeusvarmuuden kannalta tarkoituksen mukaista säätää näin epäselviä ja tulkinnanvaraisia pykäläiä. Yhdistettynä 14 § ja 19 a § ovat omiaan aiheuttamaan ongelmallisen tilanteen. Nykyinen järjestelmä lienee selkeämpi kuin hallituksen esityksessä ehdotettu.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

-

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Tieteentekijät kannattaa esitystä. Opetuksessa on monesti tarpeen opetuksen havainnollistamiseksi esittää verkkovideoita esimerkiksi Youtube-videoita. Säännös helpottanee opetustyötä ja sitä voidaan kannattaa sellaisenaan.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Emme osaa sanoa

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täyttyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta

jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

-

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensoinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslissenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskisivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslissensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Arena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lissenssiintimalliin kuin edelleenlähetyksen yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lissenssiintimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämisestä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyritysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyrityksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n

verkko-ohjelmia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Kyseisessä pykälässä käytetty sanamuoto on ongelmallinen. Pykälää on pidettävä ongelmallisena, koska on aloja, kuten opetusala, joilla ei ole vakiintunutta käytäntöä siitä, miten korvaus määräytyy.

Nyt kohtuuttomuus kytkettäisiin vahvasti vain taloudelliseen arvoon, vaikka sopimus voi tutkijalle olla

muiltakin osin kohtuuton. Tutkimuksessa taloudellisen arvon näyttäminen voi olla vaikeaa eikä

samanlaista korvauskäytäntöä ole kuin taidealoilla, mutta kohtuuton sopimus voi silti mm.

hankaloittaa merkittävästi tutkijan uraa tai tutkimusta. Vaikuttaa siltä, että ehdotettu säännöksen muotoilu pikemminkin rajoittaa mahdollisuuksia kohtuullistamiseen kuin lisää niitä.

Esitetty säännös on huonompi kuin lain aikaisempi muotoilu. Ko. säännös ei saisi painottua

taloudellisen arvon arvioimiseen, sillä kaikkia teoksia ei ole tarkoitettu taloudellisesti

hyödynnettäväksi esimerkiksi myymällä, mikä ei tarkoita, etteikö sopimus voisi olla tekijän kannalta

kohtuuton. Kysymyksessä tulisi edelleenkin olla kokonaisharkinta sen suhteen, ovatko sopimusehdot

kohtuuttomat.

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Vastustamme

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Säännöksen kolmas momentti, ” Jos teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, työnantajalle jää ei-yksinomainen oikeus käyttää teosta. Sama koskee vastaavasti myös virkasuhteessa luotua teosta”, on poistettava kokonaan. Siinä lakiin ujutetaan työsuhdetekijänoikeusolettamaa ja työnantajan normaalikäyttöoikeutta, vaikka direktiivi ei tällaista edellytä eikä siitä ole käyty keskustelua. Säännöksessä ja hallituksen esityksessä sivuutetaan täysin korkeakoulu- ja opetuslalla vakiintunut käytäntö ja poikkeukset muusta käytännöstä, mikä on erittäin huolestuttavaa. Esimerkiksi opetusalan vakiintuneen käytännön mukaan työnantajalle ei siirry mitään oikeuksia opettajan laatiman materiaalin käyttämiseen pelkästään palvelussuhteen perusteella. Jos opettaja tekee opetusmateriaalin oppilaitoksen käyttöön, tulee nimenomaisesti sopia materiaalin käyttöön liittyvistä oikeuksista.

On perusteetonta pyrkiä laajentamaan direktiivin implementointia käsittämään seikkoja, joihin tekijänoikeuslaissa ei aikaisemmin lainkaan ole otettu kantaa, eikä asiaa ole esityksessä pyritty edes nostamaan erikseen keskusteluun. Missään tapauksessa työsuhdetekijänoikeusolettaman lisääminen lakiin tällä tavoin ei ole hyväksyttävää.

Säännöksestä tulisi ainoastaan jättää ensimmäinen momentti. Ei ole syytä kirjata lakiin tai hallituksen

esitykseen oikeuksien siirtymisestä työnantajalle, eikä etenään siten, että korkeakouluja ei huomioida erikseen niiden vakiintuneen käytännön osalta. Sikäli, että työsuhdetekijänoikeusolettamasta jotain kirjauksia tekijänoikeuslakiin tulisi, tulisi hallituksen esityksessä joka tapauksessa todeta selkeästi, että tekijänoikeuksien siirtyminen työnantajalle ei Suomessa kosketa korkeakouluja ja opetusalaa.

Yleisellä tasolla myös säännöksen ensimmäinen momentti on muotoiltu turhan laveasti. On huomattava, ettei kaikkia luotuja teoksia ole tarkoitus koskaan julkaista, jolloin ensimmäinen momentti voi aiheuttaa tarpeettomasti erikoisia tilanteita. Tekijänoikeuslaissa tulisi huomioida laajemmin erilaiset teostyyppit.

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissäätelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimukseen liittyviä säännöksiä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme muutettuna

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Rinnakkaistallentamista koskeva 38 § on uusi ja perustuu kansalliseen sääntelyyn. Sinänsä tutkijan luovuttamaton oikeus rinnakkaistallentamiseen on kannatettavaa, mutta säännöksen muotoilu on riittämätön rajaustensa osalta.

Ensinnäkin on huomattava, että tutkijalla on jo nyt lähtökohtaisesti oikeus teoksensa rinnakkaistallentamiseen, ellei hän ole sitä sopimuksella luovuttanut toiselle taholle. Ilmeisesti säännöksellä on tarkoituksena säätää sopimusjärjestelyt ohittavasta pakottavasta normista, mikä ei käy säännöksen sanamuodosta ilmi. Säännöksessä ei tässä muodossaan todeta, että kyseessä olisi

luovuttamaton oikeus, josta ei olisi mahdollista sopia toisin. Näin ollen säännös ei tässä muodossaan anna sellaisia oikeuksia kuin hallituksen esityksessä annetaan ymmärtää, jolloin säännöksen sanamuoto jää epäselväksi.

Kun hallituksen esityksen perusteella tarkoituksena kuitenkin olisi säätää luovuttamattomasta oikeudesta, säännös on kirjoitettu hyvin lavealla pensselillä, eikä vastaa tältä osin muiden Euroopan maiden vastaavia säännöksiä. Esityksessä todetaan, että ”Julkisilla varoilla rahoitetun tutkimuksen yhteydessä syntyneiden tieteellisten julkaisujen avoin saatavuus on asetettu päämääräksi sekä EU:ssa

että Suomessa” (s. 31), mutta säännöstä ei kuitenkaan poikkeuksellisesti ole rajattu julkisin varoin toteutettuun tutkimukseen, toisin kuin muissa Euroopan maissa, joissa vastaava säännös on käytössä

(mm. Ranska ja Hollanti). Myöskin nk. Mansalan selvityksessä rinnakkaistallentamisesta esitetään huomattavasti rajatumpaa ja yksityiskohtaisempaa sääntelyä. Muissa maissa edellytykset rinnakkaistallentamiselle ovat tiukemmat, ja sille on asetettu mm. embargoajat sekä vaatimusalkuperäiseen lähteeseen viittaamisesta. Hallituksen esityksestä puuttuu kansainvälinen vertailu, jota

edellytetään lainvalmistelun ohjeissa, muiden Euroopan maiden vastaaviin säännöksiin.

Jos rinnakkaistallentamisoikeus on niin laaja, että se ei koske vain julkista rahoitusta toisin kuin vertailumaissa, säännös todennäköisesti ohittaisi myös projektitutkimuksessa yksityisen rahoittajan kanssa tehdyt sopimukset. Näin ollen tulisi tehdä vaikutusarviointia siitä, vaikuttaako säännös (ja erityisesti sen toinen momentti) jatkossa muun kuin julkisen tutkimusrahoituksen saatavuuteen Suomessa. On arvioitava, miten yksityisiin rahoittajiin nähden velvoittava lainsäädännös vaikuttaisi yksityiseen tutkimusrahoituksen saatavuuteen jatkossa niin TKI-toiminnassa kuin ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissakin. Yksityinen rahoitus on merkittävää suomalaiselle tutkimustoiminnalle. Mikä taho vastaisi käytännössä siitä, jos tutkija noudattaisi lakisääteistä oikeuttaan rahoittajan sopimuksen vastaisesti rinnakkaistallentamiseen?

Hallituksen esityksessä vaikutusarviointit rinnakkaistallentamisen osalta ovat erittäin puutteellisia. Herää kysymys, miksi säännöksestä on jätetty tyypilliset täsmentävät elementit kokonaan pois.

Säännöksen sanamuoto on myös omiaan aiheuttamaan hämmennystä sen suhteen, mitä kaikkea tutkimusta säännös lopulta sanamuotonsa perusteella koskee. Sanamuotonsa perusteella tutkija voisi käsittää sen tarkoittavan oikeutta myös esimerkiksi sopimustutkimuksen osalta rinnakkaistallentaa rahoittajan ehtojen vastaisestikin, mikä tuskin on ollut säännöksen alkuperäisenä tarkoituksena ja mikä aiheuttaisi esimerkiksi yliopistoille melkoisesti ongelmia.

On selvää, että säännösesityksen toinen momentti on vakavasti ristiriidassa tekijänoikeuslain yhteisteoksia koskevan sääntelyn kanssa, ja momentti on poistettava. Yksipuolinen oikeus yhteisteoksen yhdellä tekijällä julkaista yhteisteos supistaa merkittävästi muiden tekijöiden oikeuksia.

Myös yhteisteoksen tekijöiden keskinäinen sopimusvapaus sekä tutkimuksen vapaus, joka sisältää oikeuden päättää julkaisukanavasta, on turvattava.

38 §:llä pyritään vaikuttamaan kansainväliseen ongelmaan, eli suurten kansainvälisten tiedekustantamojen monopolimaiseen toimintaan tieteelle epäedullisella tavalla. On kuitenkin muistettava, että kansallinen laki on voimassa vain Suomessa, sillä 38 §:ssä ei ole kysymys DSMdirektiivin toimeenpanemisesta. Hallituksen esitysluonnoksessa ei ole huomioitu lainkaan sopimusoikeudellisia näkökulmia. Perusteluissa tulisi huomioida sopimusoikeudelliset säännökset ja sitovat periaatteet sekä erityisesti kansainvälisiin sopimuksiin liittyvät tilanteet, joissa sopimuksessa sovitaan sopimukseen sovellettavan toisen maan lakia. Lainvalintakysymykset jäävät epäselviksi, eikä yksi kansallinen laki sääntele laajemmin esimerkiksi kansainvälisesti tehtyjen sopimusten sisältöä.

Säännöksellä lienee lähtökohtaisesti vaikutusta nimenomaan Suomessa tapahtuvaan kustannustoimintaan. Tämä arviointi on unohtunut hallituksen esityksestä, eikä kansainvälistä vertailua ole tehty. Kansallisella lainsäädännöllä voidaan vain hyvin rajallisesti vaikuttaa kansainvälisten yritysten toimintaan ja säännöksen muotoilua tulisi arvioida siitä näkökulmasta, että se ei saa asettaa asea suomalaisia tutkijoita epäedulliseen asemaan. Tiede on nykyään hyvin kansainvälistä ja suomalaiset tutkijat tekevät sopimuksia ulkomaisten kustantajien kanssa.

Olisi pohdittava jo etukäteen niitä ongelmatilanteita, joissa tutkija on bona fide rinnakkaistallentanut artikkelinsa saataville kaikkialla maailmassa tietoverkossa, mutta huomataankin, että jo solmittuun

yksinomaiseen kustannussopimukseen sovelletaan toisen valtion lakia, joka ei takaa tällaista oikeutta.

Mikäli oikeudellinen vastuu mukaan lukien taloudellinen korvausvastuu kohdistuu tällöin suoraan tutkijaan, tilanne on varsin kohtuuton yksittäisen tutkijan näkökulmasta.

Kun säännös on lähtökohtaisesti voimassa vain Suomessa, se vaikuttaa nimenomaan suomalaisten kustantajien ja tiedelehtien toimintaedellytyksiin. Hallituksen esityksessä todetaan (s. 45), että ”Säännös vahvistaa tutkijan oikeutta julkaista tutkimustuloksensa, mutta vaikuttaa jossain määrin tieteellisten kustantajien varallisuus oikeudelliseen asemaan ja elinkeinon harjoittamiseen, sillä kustantajan mahdollisuudet tukeutua tekijänoikeuslain tarjoamaan yksinoikeuteen elinkeinonsa harjoittamiseksi vähenee. Käytännössä ehdotuksella on vaikutusta tieteellisten aikakauslehtien mahdollisuuteen perustaa liiketoimintansa tilausmaksuihin”. Säännöksellä on siis elinkeinovaikutuksia suomalaiseen kustannustoimintaan, mutta todennäköisesti varsin rajallinen vaikutus kansainvälisiin kustantamoihin.

On myös erittäin tärkeää huomata, että termi ”tekijä” tarkoittaa eri asiaa tieteellisessä tutkimuksessa

tutkimusetiikan näkökulmasta kuin mitä se tarkoittaa tekijänoikeuslaissa. Tätä problematiikkaa tai hyvää tieteellistä käytäntöä muiltakaan osin ei ole huomioitu esityksessä. Pykälän muotoilu olisi omiaan aiheuttamaan sekaannusta hyvän tieteellisen käytännön (tutkimusetiikka) ja lainsäädännön (tekijänoikeuslaki) välillä.

Rinnakkaistallentamista koskevan tekijänoikeuden rajoituksen ottaminen lakiin vaatisi kokonaan oman lainvalmistelun, jossa eri tahoja kuullaan laajasti ja jossa perusoikeuspunninta on tehty perusteellisesti ja asianmukaisesti.

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

-
Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-
Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

9.1. "Lyhyet otteet"

-
DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu "erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat". Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty "vapaaksi". Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

-
Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin "erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat". Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perusteella tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta

uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

-

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

-

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

-

9.5. Tarve sopimussisänsäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimussisänsäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimussisänsäännös? Voitte halutessanne perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

-

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

-

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisesti ja oikeasuhtaisesti toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

l. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

-

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussäätelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa kuvaillaan direktiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

Vaikutusarvioinnissa on puutteita ja se on kokonaisuudessaan suurpiirteistä. Luvussa 4.2. muun muassa todetaan sivulla 42, että 14 §:n uusi muotoilu ”ei merkittävästi vaikuttaisi tekijöiden oikeutettuihin etuihin ja taloudelliseen asemaan”, vaikka taloudellisia vaikutuksia ei ole eritelty tai

selvitetty. Todennäköisesti taloudellisia vaikutuksia olisi erityisesti tekijöille, sillä Kopioston jakamat tekijänoikeuskorvaukset oletettavasti tulevat vähenemään. Kun 14 §:ssä todetaan, että ”valtio maksaa tekijöille korvausta tässä momentissa tarkoitetusta käytöstä siten kuin 19 a §:ssä säädetään”, mutta laki ei kuitenkaan velvoita tai määritä korvaukselle mitään tiettyä määrää, jolloin on erikoista katsoa, ettei tällä olisi mitään taloudellisia vaikutuksia.

Rinnakkaistallentamisen osalta ei ole huomioitu kansainvälisiä kysymyksiä ja muun muassa problematiikkaa sovellettavan lain sisäisten ristiriitojen osalta. Kansainvälinen vertailu on jäänyt esimerkiksi rinnakkaistallentamisen osalta kokonaan tekemättä, vaikka se olisi ollut tarpeellista.

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

Perustuslaista johdettavat tekijöiden varallisuus oikeudelliset aspektit jäävät riittävällä tasolla huomiotta.

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

-

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvetön lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

Yleisellä tasolla pidämme annettua esitystä puutteellisena niin lakiteknisesti kuin vaikutusarviointien osalta. Vaikka esityksessä esitetään mittavia uudistuksia opetuksen ja tutkimuksen tekijänoikeuksiin, on oikeuskirjallisuudessa sekä -käytännössä vakiintunut käytäntö sivuutettu täysin. Pidämme huolestuttava 31 §:n ujutettua työsuhdeolettamaa, jota ei missään tapauksessa voida jättää lopulliseen lakiin. Hallituksen esityksessä ei ole millään tapaa huomioitu korkeakoulupoikkeusta eikä opetusalan erityistä luonnetta.

Viitanen Salla
Tieteentekijöiden liitto ry